

Samen het verschil maken!

2023

Amsterdamse
Familie School

**zorgt voor meer
gelijke kansen in
het onderwijs!**

Lees onder andere over:

Rijk aanbod
voor kinderen

23

Samenwerken
met ouders

29

Perspectief
voor gezinnen

33

Colofon

Heb je vragen of wil je in gesprek gaan over de Amsterdamse Familie School?
Neem contact op met familieschool@amsterdam.nl of kijk op amsterdam.nl/familieschool.

Auteurs:

- Hennie Groot Haar en Sofie Rijnberg (OOG onderwijs en jeugd)
- Afdeling Onderwijs, gemeente Amsterdam

Redactie:

- Sanne Groot

Vormgeving:

- Ontwerpwerk Den Haag

Fotografie:

- Ivo van der Bent (foto Mustapha Khaddari)
- Jos Huberts (foto Albert Juffer)
- Roos Trommelen (de andere portretten)
- Beeldbank Amsterdam

Amsterdam, oktober 2023

Met ervaring en medewerking van:

- **Albert Juffer**, projectleider IKC het Talent en Oranje Nassauschool (AMOS)
- **Annemieke de Droog**, voormalig directeur IKC de Brink en bovenschools projectleider (Zonova)
- **Audrey Rajcomar**, directeur Oranje Nassauschool (AMOS)
- **Jodi Mak**, onderzoeker Lectoraat Armoede Interventies (HvA)
- **Lucy van der Voort**, medewerker familieloket en projectleider IJdoornschool (Innoord)
- **Malika Mouch**, projectleider Al Wafa (El Amal)
- **Mustapha Khaddari**, projectleider en adjunct-directeur Indische Buurt School (Staij)
- **Rosanna Schoorl**, onderzoeker Lectoraat Armoede Interventies, Hogeschool van Amsterdam
- **Rosien Schipper**, projectleider Lukasschool (ASKO) en projectleider De Dapper (Staij)
- **Sanne Vernet**, directeur IJdoornschool (Innoord)
- **Sebastiaan van Huet**, voormalig directeur Lukasschool (ASKO) en en projectgroep-lid van ASKO Familiescholen
- **Tom Snelting**, voormalig directeur IKC het Talent (AMOS) en programmamanager Samen Nieuw West

Inhoud

Voorwoord Marjolein Moorman	4
Inleiding	6
H1 De Amsterdamse Familie School: leefwerelden vergroten en verbinden	8
H2 Aan de slag!	16
2.1 Rijk aanbod voor kinderen	23
2.2 Samenwerken met ouders	29
2.3 Perspectief voor gezinnen	33
H3 Wat biedt de Amsterdamse Familie School het team?	40
H4 De projectleider maakt het mogelijk!	45
H5 Tot slot	48
Meer inspiratie	50

Voorwoord

Marjolein Moorman

Amsterdam wil een rechtvaardige stad zijn, waarin kinderen en jongeren gelijke kansen hebben om zich optimaal te ontwikkelen. Het streven naar kansengelijkheid betekent dat wij willen inzetten op het wegnemen van belemmeringen die er zijn om jezelf te kunnen ontplooien. Dat kan bijvoorbeeld financiële stress in een gezin zijn of een taalbarrière. Of je kent simpelweg geen mensen die jou wegwijs kunnen maken in onze complexe samenleving.

Kansengelijkheid vraagt daarom om extra investeringen. Investerings waarbij het kind of de jongere centraal staat en waarbij ouders en de buurt worden betrokken. Ik denk dat het belangrijk is dat ontwikkelkansen van een kind versterkt worden vanuit de school. Dat is immers de plek waar een kind meer dan duizend uur per jaar doorbrengt. Hier voelen kinderen, en vaak ook hun ouders, zich veilig en vertrouwd.

Daarom zijn wij in Amsterdam gestart met de Amsterdamse Familie Scholen. Op deze scholen is veel extra aandacht voor de verschillende leefwerelden van een kind. Er is ook veel aandacht voor de thuissituatie. De afgelopen jaren hebben docenten,

schoolleiding en ondersteuners als echte pioniers ervaringen opgedaan. Hoe geef je vorm aan zo'n school die voor veel meer staat dan onderwijs alleen? Hoe kun je ouders en kinderen echt verder helpen? Wat hebben zij nodig? De afgelopen jaren zijn er grote stappen gezet. Ik ben ongelooflijk trots op iedereen die hieraan heeft meegewerkt.

De Amsterdamse Familie School krijgt niet alleen geld om meer onderwijs te organiseren en nog meer in te zetten op talentontwikkeling. Er is ook ruimte om ouders perspectief te bieden. Dat kan te maken hebben met hun financiële situatie. Met laaggeletterdheid. Met problemen rondom de opvoeding van hun kind. Er is oog voor alle mogelijke oorzaken die

Marjolein Moorman
Wethouder gemeente Amsterdam
Onderwijs, Jeugd(zorg),
Armoedebestrijding

“Ik denk dat het belangrijk is dat ontwikkelkansen van een kind versterkt worden vanuit de school. Hier voelen kinderen, en vaak ook hun ouders, zich veilig en vertrouwd.”

belemmerend kunnen werken binnen een gezin. Het hele gezin kan daarbij rekenen op de ondersteuning die het nodig heeft.

In deze uitgave lees je hoe de verschillende scholen invulling gaven en geven aan hun Amsterdamse Familie School. Hoe ze het aanpakten. Hoe ze hun zoektocht vormgaven naar wat wel en niet werkt. Je treft hier een hoop inspirerende verhalen. En je treft ook tips aan hoe je jouw familieschool zou kunnen vormgeven. Voor veel schooldirecteuren en hun team is het een bijzonder kijkje in de keuken van de scholen die hen voorgingen. Want de komende jaren gaan we het aantal familiescholen in de stad flink uitbreiden. Voor de periode 2023-2027 betekent dit, dat meer scholen zich gaan ontwikkelen als Amsterdamse Familie School.

En dat is belangrijk, want evaluaties laten zien dat de aanpak werkt. Iedereen plukt hier de vruchten van: de ouders, het kind,

maar ook jij als onderwijsprofessional! Uit de eerste onderzoeken blijkt al dat de Amsterdamse Familie School een positief effect op leerlingen heeft. Op deze scholen hebben het schoolteam, hulpverleners en de ouders meer begrip voor elkaar en bouwen gemakkelijker een vertrouwensband met elkaar op, waardoor het hele gezin beter ondersteunt kan worden.

Ik wens de scholen die de komende jaren de stap als Amsterdamse Familie School gaan zetten, heel veel succes met deze mooie en belangrijke uitdaging. Ik kom graag een keer kijken hoe dat er bij jullie op school uit ziet! En voor de scholen buiten Amsterdam met familieschool ambities zou ik willen zeggen: je bent meer dan welkom in Amsterdam om te kijken hoe wij het hier hebben opgezet.

Tot slot wens ik jullie veel inspiratie toe met deze uitgave Samen het verschil maken! Amsterdamse Familie School zorgt voor meer gelijke kansen in het onderwijs.

Hartelijke groet,

Marjolein Moorman,
Wethouder Onderwijs

Inleiding

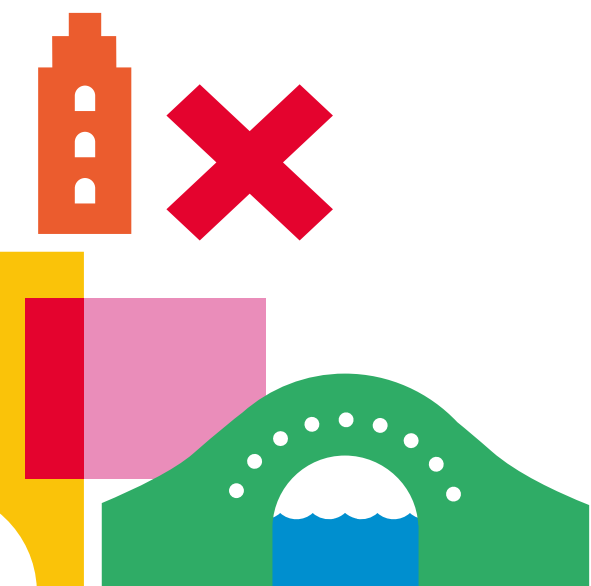
De gemeente Amsterdam wil voor alle kinderen in de stad gelijke kansen. Via de PIEK-aanpak (professionaliseren, innoveren, excelleren, kansen bieden) werkt de gemeente aan een optimale mix van mogelijkheden om dit te bevorderen. In 2019 kregen tien Amsterdamse scholen subsidie om zich te ontwikkelen als Amsterdamse Familie School, één van de actielijnen van deze PIEK-aanpak.

De opdracht aan deze scholen:

Het stimuleren van een brede ontwikkelomgeving waarbij er een koppeling wordt gemaakt met de thuissituatie en de leefomgeving van het kind.

De aanpak werkt!

Tien scholen hebben de afgelopen vier jaar (ook tijdens de coronapandemie) aan deze opdracht gewerkt: 8 basisscholen en 2 middelbare scholen. Deze uitgave gaat over de ervaringen van de 8 basisscholen en zijn met name bedoeld voor de basisscholen die nieuw zijn met de ontwikkeling van een familieschool. De evaluaties laten ons zien dat de aanpak werkt. Binnenkort volgt de eindrapportage met alle bevindingen, maar de eerste resultaten zijn zonder meer positief

Binnenkort volgt de eindrapportage met meer bevindingen, maar de resultaten zijn zonder meer positief te noemen.

te noemen. Voldoende aanleiding dus om het aantal familiescholen in Amsterdam uit te breiden. Voor de periode 2023-2027 geeft Amsterdam meer scholen de kans om zich (verder) te ontwikkelen als Amsterdamse Familie School.

Tips & tools van de pioniers

Om de basisscholen op weg te helpen, hebben wij een aantal pioniers van de Amsterdamse Familie School gevraagd naar hun ervaringen in het primair onderwijs. Om te beginnen met een eerste conclusie: dé Amsterdamse Familie School bestaat niet. Iedere school is anders. Leerling populaties verschillen per school en per buurt. Daarom geeft iedere school hier op zijn eigen manier invulling aan. Deze uitgave beschrijft de belangrijkste kenmerken van een familieschool. Je vindt hier veel tips en handreikingen om jouw familieschool verder te ontwikkelen. Laat je inspireren en maak gebruik van de ervaringen die er al zijn!

Leeswijzer

In **hoofdstuk 1** lees je meer over waarom de Amsterdamse Familie School het verschil kan maken bij het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. Er wordt uitgelegd waarom de school hier een sleutelrol in speelt en welke samenwerking daar voor nodig is. Je leest wat de basis van de Amsterdamse Familie School is – en hoe alle familiescholen hier hun eigen invulling aan geven. Ter inspiratie vind je daar ook concrete voorbeelden uit de praktijk bij.

Hoofdstuk 2 biedt informatie en deelt ervaringen van scholen die zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld als Amsterdamse Familie School. We doen dit aan de hand van de drie pijlers die ook bij de al bestaande familiescholen gebruikt worden.

In **hoofdstuk 3** lees je meer over wat de Amsterdamse Familie School betekent voor het schoolteam en andere professionals. Juist jullie zijn een belangrijke succesfactor bij de Amsterdamse Familie School! Een familieschool kan jou als professional ontzorgen en versterken. En daardoor kun jij nog beter onderwijs geven.

In **hoofdstuk 4** komt de projectleider Familieschool aan bod. De projectleider is onmisbaar bij het bouwen aan de organisatie die nodig is om een familieschool goed te laten functioneren op alle niveaus.

Tot slot zetten we in **hoofdstuk 5** op een rij wat volgens de huidige Amsterdamse Familie Scholen belangrijk is in de ontwikkeling als familieschool. Ook blikken we vooruit naar waaraan de scholen de komende vier jaar met elkaar werken.

Hoofdstuk 1

De Amsterdamse Familie School: leefwerelden vergroten en verbinden

Ieder kind heeft het recht om op te groeien met gelijke kansen – waar je wieg ook stond. Onderwijs wordt vaak gezien als ‘de grote gelijkmaker’: wat het kind thuis of in de buurt mist, krijgt het op school aangereikt. Maar wat als we ervoor zorgen dat de school extra mogelijkheden kan bieden? Vanuit de school een laagdrempelige ondersteunings- en ontwikkelomgeving voor leerlingen én hun ouders. Zo krijgen kinderen de mogelijkheid om zich optimaal te ontwikkelen.

De Amsterdamse Familie School werkt vanuit de gedachte dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen in een brede en rijke context, waarin de drie leefwerelden (school, thuis en de buurt) met elkaar samenwerken en elkaar versterken.

Om kinderen tot bloei te laten komen, is het belangrijk dat ze vrij kunnen leren, spelen, voelen, ervaren en proberen. Zo vergroten ze stap voor stap hun wereld en krijgen ze de kans om op te groeien tot zelfverzekerde wereldburgers.

“Laten we het voortaan ook hebben over keuzegelijkheid. Er is misschien pas sprake van gelijke kansen als er iets te kiezen valt.”

Massih Hutak

Wanneer een school samenwerkt met ouders* en partners in de wijk, ontstaat er een soepele overgang tussen de leefwerelden van kinderen. Alle inspanningen vanuit school, ouders of buurtorganisaties die bijdragen aan de ontwikkeling van het kind, hebben meer impact wanneer ze in een andere leefwereld navolging krijgen.

De school als vertrekpunt

Kinderen leren en spelen meer dan 1.000 uur per jaar op de basisschool. De meeste kinderen voelen zich hier veilig en vertrouwd. Ook voor de ouders is de school vaak een vertrouwde, toegankelijke plek. De school is daarom de aangewezen plek voor het ontwikkelen van een integraal aanbod voor kinderen en gezinnen.

Om echt het verschil te kunnen maken, is het belangrijk dat het team op de hoogte is van de thuissituatie van een kind. Het team is zich ervan bewust dat dit van invloed is op de ontwikkelkansen van een kind. Zij pakken hun rol bij het verbeteren hiervan.

Dezelfde basis, maar met eigen invulling

Elke school heeft zijn eigen profiel, kansen en uitdagingen. De behoefte van kinderen en hun ouders én de ontwikkelingen van de school en in de wijk bepalen hoe een familieschool vorm krijgt. De Amsterdamse Familie School is dus geen onderwijsconcept of een toevoeging aan de naam van de school. Het is een ontwikkeling, een manier van kijken naar kinderen. Een manier om te werken aan kansengelijkheid. Hoewel de aanpak per school kan verschillen, werkt elke Amsterdamse Familie School in ieder geval aan:

- **Het organiseren van een rijk aanbod voor kinderen.** Kinderen krijgen tijdens en na schooltijd de kans om kennis te maken met een breed aanbod van activiteiten: sport, techniek en/of natuur en milieu, cultuur en burgerschap en extra aanbod in cognitieve vakken. Hierbij werken familiescholen duurzaam en intensief samen met verenigingen en organisaties in de wijk.
- **Het betrekken van ouders.** Ouders zijn gelijkwaardige partners van de school. Zij denken en doen mee in de ontwikkeling van de familieschool en worden betrokken bij het onderwijs van hun kind(eren).

* Als in de tekst gesproken wordt over ouders, dan betreft dat ook de andere verzorgers, mede-opvoeders of belangrijke personen in het leven van het kind.

- **Het bieden van perspectief voor gezinnen.** De school heeft oog voor de thuissituatie van de kinderen. Samen met de maatschappelijke partners in de wijk bevorderen zij dat de kinderen opgroeien in een stimulerende en veilige omgeving. Waar nodig bieden zij ondersteuning op het terrein van onder andere zorg, opvoeding en armoede.

Tom Snelting was directeur van basisschool IKC Het Talent. Een school in Amsterdam Nieuw-West waar het team hard werkt aan de onderwijskwaliteit de samenwerking met de met de voorschool (in eigen beheer) optimaal is. De school biedt veel extra activiteiten voor kinderen en hun ouders.

Toch wilde het maar niet lukken om echt het verschil te maken voor alle kinderen. Veel kinderen hebben het thuis niet breed, komen weinig buiten de eigen wijk en hebben weinig perspectief. Veel ouders ervaren stress door een veelheid aan problemen.

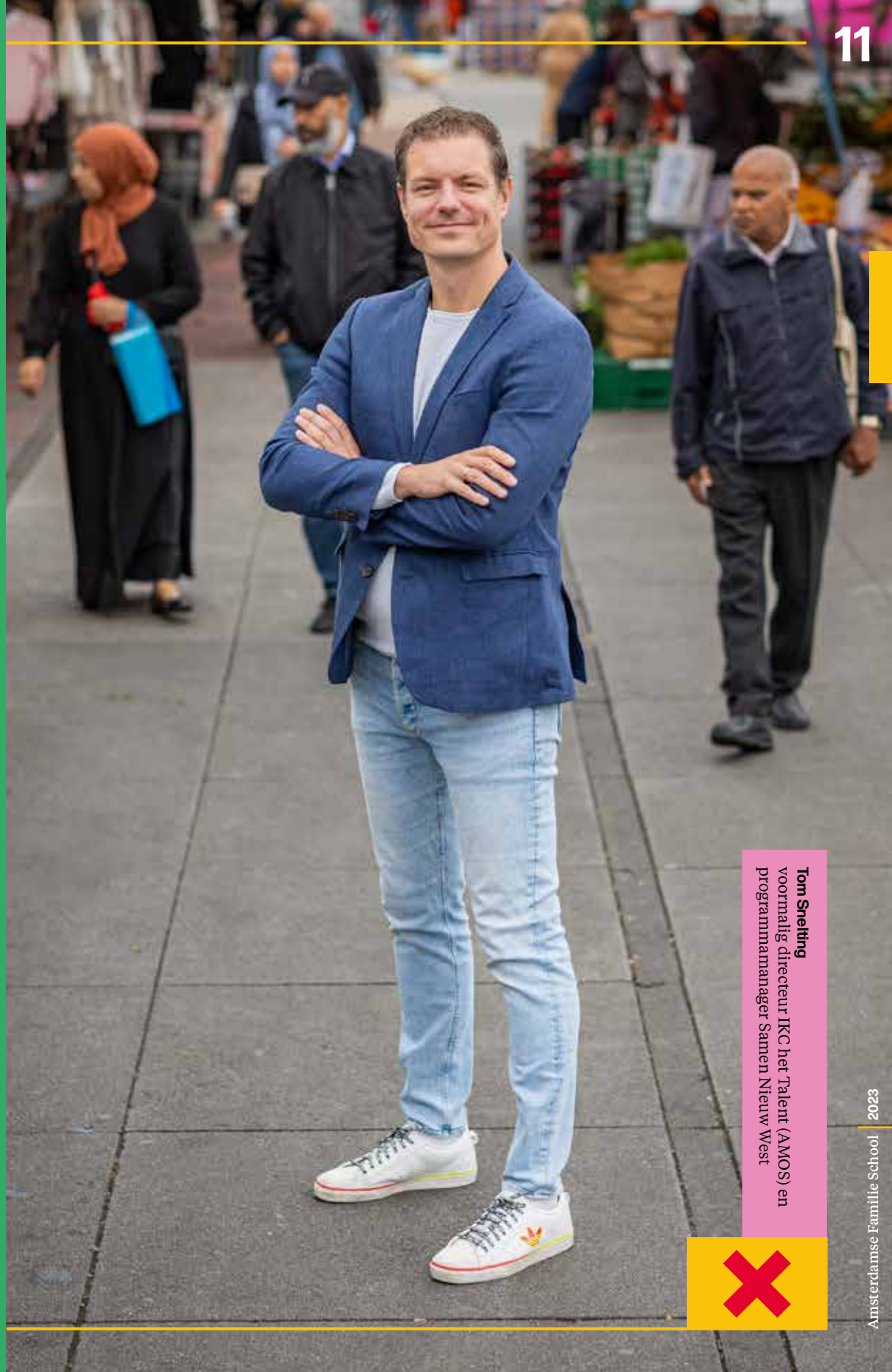
Dit heeft een negatief effect op de ontwikkeling van een kind. De school is daarom, samen met partners uit de wijk, gestart om ouders te helpen. Daarnaast is het (naschoolse) aanbod voor kinderen fors uitgebreid. Dit vergroot de leefwereld van de kinderen. Ze kunnen daarmee hun talenten ontdekken en worden minder geconfronteerd met misstanden in de buurt. Deze ontwikkeling betekende de start van één van de eerste Amsterdamse Familie Scholen.

“Brede kennis van de wereld is onmisbaar in de ontwikkeling van kinderen. Zowel bij schoolvakken als begrijpend lezen, maar ook bij het vormen van hun toekomstperspectief. De beperkte tijd die kinderen op school zijn, is voor veel van onze kinderen onvoldoende.

Willen wij ze echt gelijke kansen bieden, dan moeten we buiten de reguliere schooltijden veel extra's aanbieden. Op die manier helpen we ze om de wereld om hen heen en hun eigen talenten te ontdekken.”

Tom Snelting

Tom Snelting
voormalig directeur IKC het Talent (AMOS) en
programmanamanager Samen Nieuw West

Voorbeeld

De afgelopen vier jaar zijn in totaal tien scholen gestart met hun ontwikkeling van een familieschool:

8 basisscholen en 2 middelbare scholen. Hieronder een (globaal) overzicht van de 8 basisscholen met de onderwerpen waar zij de focus op hebben gelegd.

Veel scholen werken aan één of meerdere projecten uit het overzicht. De Amsterdamse Familie School verbindt het aanbod met elkaar én met het bestaande onderwijsprogramma. Door alle 'extra's' te integreren in de totale werkwijze van de school versterkt het aanbod elkaar.

IKC het Talent (Nieuw-West)

- **Familieteam:** uitgebreide intake, samenwerking met en ondersteuning van ouders
- **Maatwerk:** halve groepen leerlingen in de klas
- **Naschoolse activiteiten en talentontwikkeling:** 4x per week extra activiteiten

IKC de Brink (Zuidoost)

- **Educatief partnerschap:** spelinloop, ouderbijeenkomsten
- **Familienservice punt**
- **Doorgaande lijn 0-6:** groeiklas, extra aanbod peuters/kleuters
- **Soepele overgang po-vo:** peer-to-peer coaching, tienercollege, kinderwerker

Lukasschool (Nieuw-West)

- **Familie Service Punt:** ondersteuning gezin, beantwoorden van hulpvragen
- **Rijke dag:** sport-, cultuur-, en talentontwikkeling
- **Ouders als Partner:** educatief partnerschap, ondersteuning bij opvoedvragen

Dapperschool (Oost)

- **Steunpunt voor ouders:** loket voor hulpvragen
- **Analyse startsituatie:** ontwikkeling van de aanpak aan de hand hiervan
- **Activiteiten voor ouders en voor leerlingen**

IJdoornschool (Noord)

- **Educatief partnerschap:** bijeenkomsten, stimuleren ouderbetrokkenheid
- **Pedagogisch klimaat en schoolcultuur:** professionalisering team, bibliotheek, sport en spel
- **Extra aandacht:** labs, familieloket, vitaliteitscoach, extra leertijd

Oranje Nassauschool (Noord)

- **Gezonde school:** schoollunch 1x per week, schoolfruit 2x per week, kennis vergroten over levensstijl
- **Naschoolse activiteiten en vergroten leefwereld:** begeleiden naar breed sportaanbod en cultuur
- **Familieteam:** een loket voor hulpvragen en samenwerking tussen alle betrokken partijen in en om de school

Indische Buurt School (Oost)

- **Schoolkeuken en moestuin op dak:** kookonderwijs en voedseleducatie
- **Ouderbetrokkenheid:** ouders ontmoeten ouders, gidsenproject
- **Beweging en Talenten:** naschoolse activiteiten, bibliotheek

Al Wafa (Nieuw-West)

- **Talentenlab:** extra lessen Robotica, kunst en cultuur activiteiten en een bibliotheek
- **Transformatieve school:** verbetercultuur door middel van data-onderzoek, lesobservaties, training en begeleiding.
- **Ouderservicepunt:** ondersteuning en hulp voor ouders en educatief

“De familieschool is niet iets nieuws. Het is een integrale aanpak waar je juist de bestaande aanpakken echt aan elkaar verbindt en vervlecht tot één geheel.”

Annemieke de Droog
voormalig directeur IKC de Brink en
bovenschools projectleider (Zonova)

 Tips:**uitgangspunten bij de ontwikkeling van de familieschool**

- Een goed begin is het halve werk: werken aan kansengelijkheid begint zo vroeg mogelijk. Betrek bij de totstandkoming van het aanbod ook de kinderen van de voorschool en hun ouders.
- De houding en kwaliteit van de medewerkers in en om de school is de sleutel tot succes. Investeer in de kennis en kunde van het team. Een familieschool ontwikkel je met elkaar.
- Wees duidelijk naar het schoolteam en de externe partners over wat de school nodig heeft om de kinderen en ouders optimaal te ondersteunen.

“Als school moeten we kinderen kansen geven die ze anders niet krijgen. Dat kunnen wij doen als we weten en begrijpen wat de behoeftes zijn van de kinderen en hun ouders.”

Audrey Rajcomar

Hoofdstuk 2

Aan de slag!

Hoe pakten de scholen hun ontwikkeling als Amsterdamse Familie School aan in de afgelopen jaren? Hoe stelden zij het rijke aanbod voor kinderen samen, hoe werkten zij samen met ouders en hoe boden ze perspectief aan gezinnen? Wat zijn volgens hen de succesfactoren? In dit hoofdstuk wordt ingegaan op deze vragen.

Geen blauwdruk maar maatwerk

Alle Amsterdamse Familie Scholen werken structureel en doelgericht aan betere kansen voor ieder kind door het continu verbeteren van het onderwijs. Zij werken vanuit de overtuiging dat kinderen beter leren wanneer hun leefwerelden (thuis, school, buurt) zich vergroten en beter met elkaar samenwerken. Hoe dit eruitziet, verschilt per school en is niet statisch. Er is geen blauwdruk voor dé Amsterdamse Familie School. Voor de invulling sluit elke familieschool aan op de ontwikkelingen en uitdagingen van de school en de wijk waarin de school staat. Minstens zo belangrijk zijn de vragen en behoeften die kinderen en hun ouders hebben.

Wat zijn de mogelijkheden en uitdagingen van de bewoners in de wijk?

Tip: bezint eer ge begint

Voor veel Amsterdamse Familie Scholen zit het succes van de aanpak voor een groot deel in de start: hiervoor zijn een duidelijke visie en focus nodig die sterk en helder genoeg zijn om op voort te bouwen. Er is tijd nodig om daar te komen. Een ontwikkeling als familieschool moet passen bij de visie en de doelen van het schoolbestuur. Daarbij is het natuurlijk ook belangrijk om ook buiten de school te kijken: wat zijn de mogelijkheden en uitdagingen van de bewoners in de wijk?

Binnen de familieschool is het van belang om elkaar regelmatig deze vragen stellen:

- Bereiken wij de gezinnen die dit nodig hebben en zij wij in staat te stellen ze echt te helpen?
- Kijken wij over onze eigen schoolgrenzen heen en nodigen we de juiste externe professionals uit om hun expertise binnen de schoolomgeving in te zetten?

“Alles wat je doet, moet passen bij de doelen van de school. Wees trouw aan je eigen visie.”

Albert Juffer

Tool

Deze zeven stappen bieden houvast in het vormgeven van een familieschool

- 1 Breng de beginsituatie van de school in kaart.** Wat kenmerkt de populatie van de school en de wijk waar de kinderen wonen/waarin de school staat? Maak een overzicht van de partners en het aanbod in de wijk.
- 2 Bepaal de visie van de school.** Wat is voor deze school de definitie/essentie van de familieschool? Waar doen we het voor en wat willen wij bereiken?
- 3 Neem het team en de ouders mee in de ontwikkeling van de familieschool.** Waarom doen we dit? Wat kan het voor jou als ouder of professional betekenen en wat kan jij voor de familieschool-ontwikkeling betekenen? En wie speelt welke rol in deze ontwikkeling?
- 4 Verzamel vragen, wensen en verwachtingen van de belangrijkste partners.** Bevraag kinderen, teamleden, ouders en betrokken organisaties uit de omgeving van de school hierover.
- 5 Maak een plan van aanpak.** Stel doelen voor de langere termijn en ontwerp een concrete uitwerking per onderdeel. De beginsituatie van de school, de visie, de literatuur en de analyse van de betrokkenen bepalen aan welke doelen de school gaat werken. Breng focus aan en maak keuzes: wat gaat de school doen en vooral ook wat niet (meer)? Met wie kan en wil de school samenwerken?
- 6 Zet de organisatie neer en maak van de hele school een familieschool.** Welke professionals in de school en samenwerkingspartners zijn nodig om de doelen te realiseren? En welke overlegstructuur is hierbij passend?
- 7 Handel naar het plan van aanpak. Blijf toetsen of je aan de doelen werkt en of dit het gewenste effect oplevert.** Start met acties die snel impact hebben. Daarmee bouw je aan vertrouwen. Bepaal op welke manier je de resultaten en effecten monitort en wanneer.

Sebastian van Huet
voormalig directeur Lukasschool en
projectgroep-lid van ASKO Familiescholen

“De ontwikkeling van de Lukasschool als Amsterdamse Familie School zie ik als een avontuur dat we gezamenlijk zijn aangegaan. Vier jaren geleden begon dat avontuur: we kregen budget om de Lukasschool om te vormen tot een school voor en met de familie. Veranderingen voer je zelden alleen door. Je zoekt reis- en lotgenoten en trekt samen op.

Vier jaren verder: we gaan voor het stimuleren van de brede ontwikkelomgeving waarbij een koppeling met de thuissituatie en leefomgeving van het kind wordt gemaakt. We zetten in op een breed aanbod met binnen- en buitenschoolse activiteiten, samenwerking met ouders, professionalisering van het team en we hebben een Familieservicepunt in de Lukasschool.

De Lukasschool is een voorbeeld in het land voor hoe je een familieschool kunt ontwikkelen, maar zijn wij klaar? Nee, we staan onder andere voor de uitdaging van het vinden van goed personeel. Daarom is het goed dat we deze reis samen met meer Amsterdamse scholen gaan voortzetten. Dit om de voorzieningen rond en in de school systematisch en nog beter te organiseren voor de kinderen die dat nodig hebben.

Amsterdam moet gaan voor het hoogste doel juist voor deze kinderen: we bedrijven topsport om te zorgen voor goed onderwijs voor juist deze kinderen. Met de Lukasschool spelen we Champions League en we gaan voor de Champions League voor heel de stad! Gaan jullie mee op reis?”

Sebastiaan van Huet

Bron: Projectplan ASKO familiescholen, 2022

Voorbeeld

Voorbeeld van een projectplan Amsterdamse Familie School

- 1 Achtergrond:** feiten.
- 2 Probleem:** ongewenste situatie.
- 3 Resultaat:** gewenste situatie.
- 4 Eerst denken, dan doen:** externe factoren die van invloed zijn op het project.
- 5 De betrokkenen:** wie heeft welke rol, taak, verantwoordelijkheid en bevoegdheid in het project?
- 6 Projectteam:** structuur opbouwen.
- 7 Werkwijze, per fase beschrijven wat, wie en wanneer:**

Fase 1: voorbereiding en initiatie; verkenning situatie, opstellen projectplan.

Fase 2: start van het project; consultatie betrokkenen (team, ouders, leerlingen, partners uit de wijk). Analyse consultaties en begroting.

Fase 3: uitvoering van het project; uitwerking van de drie pijlers.

Fase 4: evaluatie en afsluiting.
- 8 Concretisering project:** uitvoering van activiteiten en interventies.
- 9 Opdracht werkgroepen:** Zie pagina 26 voor een voorbeeld.

Bron: projectplan AFS Oranje Nassau

“Elke school is uniek en heeft dus eigen behoeften. Wat zijn die behoeften van het team, de ouders en de kinderen? Dat moet je vertalen naar acties.”

Mustapha Khaddari

Zo vroeg mogelijk werken aan kansengelijkheid

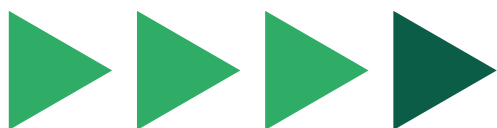
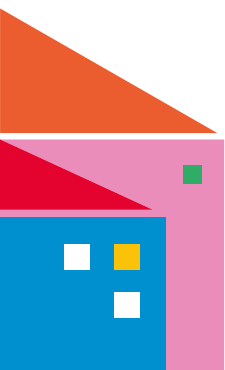
Hoe eerder achterstanden worden herkend en ondersteuning start, hoe meer profijt kinderen daarvan hebben. Daarnaast kun je door vroeg of zelfs preventief ingrijpen, voorkomen dat kleine vragen/ problemen uitgroeien tot complexe problematiek. Wat hiervoor nodig is, kan per familieschool verschillen. Denk bijvoorbeeld aan het aansluiten bij het consultatiebureau, de spelinloop of kinderopvanggroepen binnen school.

De voorschool is een logische partner van de familieschool, omdat je kinderen van 2,5 jaar en hun ouders direct betreft bij de aanpak.

De voorschool werkt onder andere aan:

- Taalaanbod voor kinderen.
- Zorg en ondersteuning voor kinderen die dat nodig hebben.
- Ondersteuning van gezinnen.

Voorbeeld

Schooltandarts

Op de Lukasschool kwamen steeds meer kinderen van 4 jaar met een slecht gebit op school. Ouders bleken vaak het toestemmingsformulier voor de schooltandarts niet in te vullen. Bij inschrijving voor de voorschool wordt daarom aan de ouders gevraagd meteen ook het formulier voor de schooltandarts in te vullen. De schooltandarts onderzoekt nu ook de gebitten van de kinderen van de voorschool.

De schooltandarts zag veel beginnende gaatjes in het gebit van Jonas. Jonas gaf aan dat hij twee keer per dag zijn tanden poetst. De medewerker van de voorschool is hierover met moeder in gesprek gegaan. In dat gesprek vertelde moeder dat Jonas altijd met een banaan naar bed gaat, want dat vindt hij zo lekker en het is gezond. Na de uitleg dat fruit wel gezond is maar ook veel suikers bevat, krijgt Jonas de banaan op een ander moment.

“We geloven heel erg in een wijkgerichte aanpak, waar je zoekt naar verbinding en integratie met de omgeving van de school. Dat is de kinderopvang (waaronder de voorschool) en het voortgezet onderwijs. Maar het gaat ook over jeugdzorg, onderwijs en sportverenigingen. Met elkaar werk je aan een integrale aanpak van onderwijskansen en armoedebeleid.”

Annemarie van Droog

Audrey Rajcomar
directeur Oranje Nassausschool (AMOS)

“Uitgangspunt is kansengelijkheid: doen wat nodig is om de kinderen de beste kansen te bieden. Daarvoor moet/mag je buiten kaders denken en vooral ook doen.”

2.1 Rijk aanbod voor kinderen

Proberen is vaak de enige manier om erachter te komen wat bij je past. Door kinderen op een laagdrempelige manier in aanraking te laten komen met nieuwe activiteiten, zijn ze vrij om te ontdekken wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. De Amsterdamse Familie School biedt alle kinderen deze kans door het organiseren van veel (extra) studie-, cultuur-, en sportactiviteiten. Zowel tijdens als na schooltijd.

De school als brug naar club of vereniging

Voor een breed en kwalitatief activiteitenaanbod werkt de school samen met wijkvoorzieningen, sportclubs en (cultuur)verenigingen. Als kinderen via school een activiteit ontdekken die ze leuk vinden, is de drempel lager om vervolgens lid te worden van een club of vereniging. Hier ontwikkelen ze zich verder in hun nieuwe hobby en vergroten ze hun leefwereld door om te gaan met nieuwe mensen, regels en situaties. Gewapend met nieuwe ervaringen zal hun zelfvertrouwen zienderogen groeien.

Ontdekken wat je leuk vindt

▶ lid worden van vereniging

▶ leefwereld vergroten:

- ▶ nieuwe mensen en situaties leren kennen
- ▶ je verder ontwikkelen in wat je leuk vindt
- ▶ zelfvertrouwen groeit.

Voorbeelden van onderdelen die ingezet kunnen worden bij het invullen van een rijk aanbod voor kinderen

Voorbeeld

Onder schooltijd	Na schooltijd
Organiseren van sport- en cultuuractiviteiten zoals naar museum of voorstelling	Samenwerking met de kinderopvang (BSO)
Opzetten van een schoolbibliotheek in samenwerking met de bibliotheek	Verlengde schooldag en/of een breed aanbod van naschoolse activiteiten; sport, cultuur, natuur, koken, techniek, media, bijles et cetera
Inzetten van vakdocenten gym, beeldende vorming en/of muziek die eventueel ook sport- en cultuurcoach zijn	Weekend- of zomerschool, mentorproject
Bieden van een (sport- en spel)aanbod tussen de middag	Buitenspeelclub
Bieden van Visual Thinking Strategies voor waarnemen, kritisch nadenken en geletterdheid	Fietslessen voor kinderen en ouders

Voorbeeld

Tip:

proactieve houding

Om een brugfunctie te vervullen, helpt een proactieve houding van de leerkrachten en vakdocenten binnen de school. Heb oog voor waar een kind op aanslaat en help zo nodig bij de inschrijving. Let er hierbij ook op dat de kinderen die dit het meest nodig hebben ook deelnemen aan de extra activiteiten.

Aanbod onder schooltijd

Op de Indische Buurt School krijgen de kinderen van de groepen 2 t/m 8 elke week les van een vakdocent (koken en natuur- en milieueducatie (NME)) in de keuken van de school. In het seizoen verwerken zij groenten en kruiden uit de moestuin van de school. De kinderen vinden deze lessen niet alleen heel leuk, zij leren ook veel over:

- Gezonde voeding.
- Elkaars (eet)cultuur.
- Taal, zoals spreken, luisteren, vragen stellen.
- Vaardigheden als meten, wegen, boodschappen doen.

Tool

Houd bij het inrichten van het activiteitenaanbod rekening met de volgende punten

- Neem de stem van de kinderen mee in het samenstellen van het activiteitenaanbod. Inventariseer wat ze al vaak doen buiten schooltijd en wat ontbreekt.
- Zorg voor een aanbod dat goed aansluit bij de verenigingen en culturele instellingen in de wijk. Zo kunnen kinderen die op school een activiteit hebben uitgetrained, eenvoudig(er) lid worden van een vereniging of club.
- Zorg voor een goede mix van activiteiten, zodat er voor iedereen iets leuks bij zit.
- Plan de activiteiten in met zo min mogelijk overlapping en laat ze aansluiten op de schooltijden. Zo is het voor meer kinderen mogelijk om mee te doen.
- Houd de inschrijving eenvoudig en help bij het aanmelden bij een vereniging of club. Ouders weten vaak niet dat het Jeugdfonds Sport & Cultuur bijdraagt aan de contributie en benodigdheden (zoals materiaal en kleding).
- Laat de activiteiten begeleiden door goede docenten die de kinderen vaardigheden leren en tegelijkertijd een veilig klimaat creëren.
- Laat vakdocenten een belangrijke rol spelen bij het stimuleren van kinderen om deel te nemen aan activiteiten. Zij weten welke kinderen (nog) niets doen na school en kunnen de kinderen en hun ouders stimuleren.
- Zorg dat kinderen en hun ouders goed op de hoogte zijn van het aanbod. Breng het aanbod op een aansprekende en enthousiasmerende manier onder de aandacht. De leerkracht speelt hierin een belangrijke rol.

Tip:

kijk kritisch naar Partners. Wat past bij de visie van de school en binnen het totale aanbod?

Amsterdam heeft voor kinderen van elke leeftijd een breed aanbod aan activiteiten. Kijk kritisch naar wat je doelen zijn en welke organisaties het best passen bij het bereiken van deze doelen. Neem je potentiële partners mee in je overwegingen en de doelen van de familieschool en laat duidelijk weten wat je verwacht van de samenwerking.

Voorbeeld

Opdracht aan een werkgroep

Bij de ontwikkeling van de familieschool werkt de Oranje Nassaschool met werkgroepen. De werkgroep “Naschools aanbod en vergroten leefwereld” heeft de onderstaande beschrijving en uitgangspunten meegekregen:

Werkgroep:	Naschools aanbod en vergrotenleefwereld
Opdrachtgever:	Projectteam AFS
Projectleider:	
Werkgroepleden:	
Probleemstelling	
- De leefwereld van veel kinderen is zeer beperkt. - Veel kinderen groeien op in een taalarme omgeving. - Er zijn veel leerlingen met leerachterstanden.	
Doelstelling	
De Oranje Nassau School vergroot de kansengelijkheid en leefwereld van leerlingen door het bieden van een naschools aanbod en het organiseren van (culturele) activiteiten. Daarbij is de doelstelling om leerlingen te begeleiden naar breedtesport en cultuur.	
Resultaat	
De werkgroep krijgt de opdracht om een naschools aanbod te organiseren, waarbij leerlingen twee keer per week de mogelijkheid hebben om deel te nemen. Daarnaast wordt voor elke klas drie keer per jaar een (culturele) activiteit georganiseerd, waarbij leerlingen meer van de stad of het land zien. Het naschools aanbod wordt zo doorontwikkeld, dat na het project het naschools aanbod (deels) voortgezet kan worden.	
Kaders	
- Het naschools aanbod start op maandag 25 oktober. Er kan gekozen worden voor een ingroeimodel, waarbij activiteiten tijdens de looptijd uitgebreid kunnen worden. - Per 1 januari hebben alle leerlingen de mogelijkheid om twee keer per week deel te nemen aan het naschools aanbod. - Voor groep 8 ligt er een programma gericht op de oversteek van po naar vo. - Er wordt zoveel mogelijk samengewerkt met vaste partners/aanbieders. - Eigen personeel wordt alleen op vrijwillige basis ingezet en deze uren worden uitbetaald. - In het naschoolse aanbod is er balans tussen activiteiten gericht op de basisvaardigheden bewegen, creativiteit en cultuur.	
Input ouders en school	
De input van ouders en team, die tijdens ouderbijeenkomsten en teambijeenkomst opgehaald is, wordt in de uitwerking als richting gebruikt. In lijn daarmee is een gezonde balans tussen de activiteiten schoolse vaardigheden, bewegen, creativiteit en cultuur nodig.	
Structuur en verantwoording	
De werkgroep staat onder leiding van de projectgroep leider. De werkgroep is autonoom om binnen de opdracht en kaders te handelen. Verantwoording en evaluatie vindt structureel plaats naar en met het projectteam.	

“Het mooiste wat je kinderen kan geven is een kans. Als (familie) school moet je telkens hieraan toetsen of je de goede dingen doet.”

Albert Juffer

Albert Juffer
projectleider IKC het Talent en
Oranje Nassauschool (AMOS)

Voorbeeld

Twee vliegen in één klap op de Indische Buurt School

De Indische Buurt School organiseert in samenwerking met De Rode Loper op School en de Talententent culturele uitstapjes voor ouders en kinderen. Ouders kunnen zich opgeven om samen met hun kind na schooltijd een museum te bezoeken. Zo werkt de school tegelijkertijd aan ouderbetrokkenheid en het verbreden van de leefwereld van kinderen en hun ouders. Zowel kinderen als hun ouders genieten van deze gezamenlijke uitstapjes!

FAMILIESCHOOL

Culturele UITSTAPJES voor ouders & kinderen

De Indische Buurtschool is een van de acht Familiescholen in Amsterdam. Hierdoor kunnen we onze leerlingen en ouders veel extra's aanbieden. Dit schooljaar organiseren we vier culturele UITSTAPJES voor ouders én kinderen. Zo kunnen jullie na schooltijd samen op ontdekkingsstocht in Amsterdam.

Ouders en kinderen van groep 3, 4 en 5 We gaan naar het Tropenmuseum en bezoeken daar de tentoonstelling <i>Feest! Wereldwijd</i>. Vrijdag 30 september	Ouders en kinderen van groep 4, 5 en 6 We gaan naar het Tropenmuseum Junior en bezoeken <i>Sabi Suriname</i>, waar je veel te weten komt over Suriname. Vrijdag 4 november
Ouders en kinderen van groep 1 en 2 We gaan het Pleintheater en zien daar een kleutervoorstelling. Januari / februari 2023	Ouders en kinderen van groep 6, 7 en 8 We gaan naar het Tropenmuseum en brengen een bezoek aan de tentoonstelling <i>Onze koloniale erfenis</i>. Mei 2023

De uitstapjes zijn altijd op vrijdagmiddag van 14.30 uur tot ongeveer 17.00 uur. Er zijn geen kosten aan verbonden. Voor elk uitstapje ontvangen de kinderen een inschrijfformulier in de klas.

Organisatie: Talententent & De Rode Loper op School

2.2 Samenwerken met ouders

Om echt samen te kunnen werken met ouders is er wederzijds begrip nodig. Als ouders beter begrijpen wat er op school gebeurt, kunnen ze hun kind beter begeleiden. Andersom is dat net zo belangrijk: als de school begrijpt wat de achtergrond van het gezin is, kan het beter aansluiten op de behoeften van het kind én gezin.

De Amsterdamse Familie School werkt daarom samen met de ouders. Door met ze in gesprek te gaan, door te luisteren en ze te betrekken bij het onderwijs van hun kind en de ontwikkeling van de school. De samenwerking met ouders komt de (cognitieve) ontwikkeling van hun kinderen ten goede.

Het gaat hier echter niet alleen om de relatie tussen school en de ouders, maar ook om de relatie tussen ouders onderling. Wanneer ouders hun netwerk vergroten en daarmee hun perspectief, hebben zij hun kinderen vervolgens meer te bieden. De school wordt daarmee een gemeenschap waar iedereen oog heeft voor elkaar.

Tip: begin met wat er al is

Heeft de school al een betrokken ouderraad, een conciërge of een oudercontactpersoon die goede contacten met ouders heeft? Dan is dit een mooi vertrekpunt. Ga met deze personen in gesprek om erachter te komen waar ouders behoefte aan hebben. Kijk vervolgens naar wat er al wordt gedaan op het gebied van ouderbetrokkenheid en bespreek samen wat er beter kan.

Actieve rol voor ouders

Door ouders een actieve rol te geven binnen de familieschool zijn ze mede-eigenaar van de ontwikkeling. Laat ze meedenken over de vormgeving en uitvoering van de ouderbetrokkenheid van de school, laat ze de school adviseren over het beleid en thema's die ouders belangrijk vinden en hoe de

school ouders het best kan informeren en activeren. Als ambassadeurs van ouderactiviteiten betrekken ze vervolgens ook andere ouders uit de eigen kring bij de school.

Op een van de scholen organiseren de ouders van de taalgroep met elkaar uitstapjes zoals een bezoek aan het Amsterdamse Bos met het openbaar vervoer. Als ouders weten hoe je dit organiseert, kunnen ze dit daarna ook zelf doen met hun kind.

Taallessen zijn onmisbaar

Een effectieve manier om anderstalige ouders meer te betrekken bij het onderwijs is het bieden van taallessen (programma Taal en Ouderbetrokkenheid) op school. Het is dan ook een onmisbaar onderdeel van de Amsterdamse Familie School. Tijdens deze taallessen staat de rol die ouders kunnen spelen tijdens de schooltijd van hun kind centraal. Ze oefenen bijvoorbeeld met het voeren van oudergesprekken en lezen gezamenlijk (nieuws)brieven van de school.

Tool

Ouderparticipatie op de Amsterdamse Familie School, enkele voorbeelden

- **Inzetten van cultuur en talenten van ouders in de school:** gastlessen door ouders, ouders inzetten bij het verzorgen van de lunch op school en/of kooklessen.
- **Startgesprekken en theebezoeken:** jaarlijkse startgesprekken door de leerkracht en theebezoeken bij nieuwe kinderen.
- **Ouders actief betrekken bij het onderwijs van hun kind:** voeren van voortgangs- en rapportgesprekken, VVE bijeenkomsten, organiseren van inloop in de onderbouw en/of openbare lessen in de andere groepen.
- **Ouders de ruimte geven om zelf activiteiten te organiseren:** uitjes in de buurt en/of in de stad.
- **Momenten organiseren voor ouders om elkaar (laagdrempelig) te ontmoeten:** koffieochtenden waar ook thema's besproken worden en eventueel partners uit de wijk langskomen om kennis te maken en/of informatie te geven, zoals medewerker van het buurtteam, taaldocent, coördinator voorschool, et cetera.
- **Ouderavonden, inspiratieochtenden en themabijeenkomsten:** bijeenkomsten op vaste momenten in het jaar waarbij ouders in overleg met de school de thema's bepalen, bijvoorbeeld omgaan met huiswerk, overgang van po en vo, sociale media, gezond eten.
- **Organiseren van cursussen voor ouders:** knutselen met je kind, taalcursussen, EHBO cursussen, et cetera.
- **Passende communicatie voor ouders:** ouders meenemen in wat er op school gebeurt via wekelijkse berichten, nieuwsbrief en flyers afgestemd op de populatie in een herkenbare stijl.

Zo staat de eerste
bijeenkomst altijd
in het teken van de
Kinderboekenweek met als
thema lezen en voorlezen.

Voorbeeld

“Ouders ontmoeten Ouders” op de Indische Buurt School

Vijf keer per jaar eten de ouders van de Indische Buurt School met elkaar op school. Iedere ouder neemt iets te eten mee. De school zorgt voor het drinken én voor kinderopvang tijdens de bijeenkomst. Na het eten gaan de ouders en leerkrachten met elkaar in gesprek over een thema. De ouderraad kiest samen met de school de thema's voor deze avonden. Aan het eind van het schooljaar is de slotavond waar ouders op het podium hun eigen verhaal aan elkaar vertellen.

Dit project “Ouders ontmoeten Ouders” is ooit gestart om ouders met elkaar in contact te brengen en de betrokkenheid van ouders bij de school te vergroten. Inmiddels is het een vast onderdeel van het jaarprogramma van de school. Zo staat de eerste bijeenkomst altijd in het teken van de Kinderboekenweek met als thema lezen en voorlezen. Op deze avond is er een boekenmarkt, waar ouders en kinderen boeken kunnen ruilen en/of meenemen. De taalcoördinator van de school vertelt tijdens deze avond over het belang van lezen en voorlezen en geeft tips en adviezen aan de ouders.

“Ouders ontmoeten Ouders” is een gezamenlijk project van de ouderraad en de school. Zij bereiden de bijeenkomsten samen voor en evalueren de bijeenkomsten systematisch.

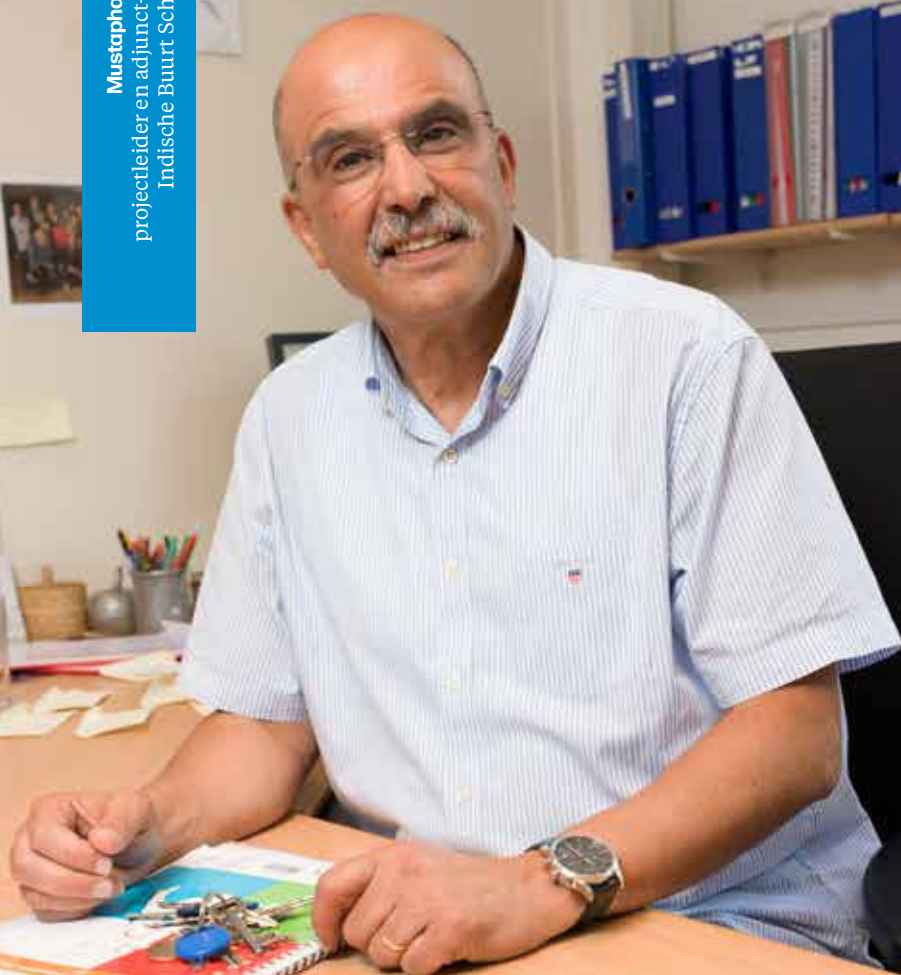
“Door stevig in te zetten op de ouderbetrokkenheid krijg je - naast betrokken ouders - meer sociale cohesie, een lagere drempel voor ouders en je werkt aan de vertrouwensband tussen teamleden en ouders.”

Tom Snelting

Mustapha Khaddari
projectleider en adjunct-directeur
Indische Buurt School (Staij)

“Investeer in het echte contact met ouders. Dat is het allerbelangrijkste om te kunnen werken aan kansengelijkheid voor kinderen.”

2.3 Perspectief voor gezinnen

Kinderen gedijen het best in een rustige en stabiele thuissituatie. Helaas is dit niet voor alle kinderen vanzelfsprekend. Doordat ouders bijvoorbeeld zorgen hebben over geld, opvoeding, werk, gezondheid en/of problemen hebben met instanties, kunnen zij er soms niet voldoende voor hun kinderen zijn. De Amsterdamse Familie School biedt deze ouders ondersteuning zodat zij (weer) perspectief krijgen. Hierbij werken de scholen samen met de maatschappelijke partners uit de wijk zoals welzijnsorganisaties, Buurtteam Amsterdam en het Ouder- en Kindteam.

Gemeente biedt Familiepakket

Omdat de school voor veel ouders een vertrouwde plek is, is het voor ouders een logische omgeving om in aanraking te komen met (hulp)organisaties. Scholen kunnen hierbij gebruik maken van het Familiepakket van de gemeente Amsterdam. Dit bestaat onder anderen uit de inzet van de Buurteams, de stadspasregeling vrijwillige ouderbijdrage, taallessen voor ouders (Taal en Ouderbetrokkenheid), voorlichting over minimaregelingen en de scholierencampagne.

Tip: **onderwijs en ondersteuning als één team**

De familiescholen geven aan dat zij voor ouders echt van waarde kunnen zijn als het aanbod een onderdeel is van de school, iets wat als vanzelfsprekend bij de school hoort. Dit gaat verder dan een inlooppreekuur van Buurtteam Amsterdam of de beschikbare uren van de Ouder- en Kind Adviseur. Wanneer iedere medewerker goed op de hoogte is van het aanvullende aanbod en dit in de totale werkwijze integreert, komt het daadwerkelijk met succes van de grond.

Hier draait het om: we creëren als school een omgeving waarin we ouders op verschillende leefgebieden kunnen begeleiden. Dat betekent dat we keuzes maken in wat we wel en wat we niet doen. Op school kunnen ouders sociale contacten opdoen en hun netwerk uitbreiden. Binnen dat netwerk kunnen ze elkaar helpen. Met elkaars kinderen na schooltijd opvangen, bijvoorbeeld.

“Als school hebben we een Familieloket en proberen we ouderparticipatie te koppelen aan thema’s van Blink die we gebruiken. We organiseren informatieochtenden voor ouders. Die worden steeds beter bezocht. Iedere ochtend hebben we een thema, en geven we informatie waar de ouders iets aan kunnen hebben. De buurtagent kwam hier een keer een presentatie houden. Mensen van de stadspas. Ouders krijgen informatie over goed met geld omgaan, ze krijgen tips om energie te besparen. Onze collega Lucy is nog niet zo lang geleden met ze op supermarktsafari geweest. Daar heeft ze de ouders laten zien dat er betaalbare verantwoorde keuzes zijn.”

“Onze ouders zijn altijd welkom om koffie te komen drinken in de ouderkamer, wanneer de lessen eenmaal zijn begonnen. Als ze er dan toch zijn, zetten we ze ook aan het werk. Ze kunnen bijvoorbeeld helpen met het samenstellen van de ontbijt- en fruitpakketten. Verschillende ouders helpen ook in de bibliotheek.

Onze extra kracht Lucy gaat geregeld wandelen met moeders. Dan worden belangrijke onderwerpen besproken, zoals gezonde voeding, het belang van bewegen, aandacht voor een gezonde leefstijl.”

Sanne Vernet

Sanne Vernet
Directeur Ildoomschool (Innoord)

Lucy van der Voort
medewerker familieloket en
projectleider Ildoomschool (Innoord)

“Een paar keer te laat is irritant, vaak te laat is een signaal.”

Milio van de Kamp

Armoede-aanpak zorgt voor grip

Armoede is een van de grootste oorzaken van zorgen bij kinderen en ouders. Een armoede-aanpak op school kan gezinnen een stuk vooruit helpen. Voor een effectieve aanpak is het van belang dat leerkrachten (mogelijke) armoede signaleren en ouders kunnen verwijzen naar een specialist op dit gebied die onderdeel is van het schoolteam. Dit kan bijvoorbeeld een medewerker van Buurtteam Amsterdam zijn, die:

- Ouders kan informeren over waar ze recht op hebben, bijvoorbeeld op het gebied van regelingen, voorzieningen en de werking van de stadspas.
- Ouders zo nodig assisteert bij het invullen van officiële formulieren.
- Ouders informeert bij wie ze terecht kunnen met vragen over geld en formulieren.

Signaleren van mogelijke armoede op school

Op de Al Wafa school voert elke leerkracht aan het begin van het schooljaar een startgesprek met alle ouders. De leerkracht en de ouders bespreken de verwachtingen over en weer. Ze bespreken ook hoe het schooljaar er uit gaat zien. De school heeft voor deze gesprekken een signaleringslijst (stimulerende en belemmerende factoren) ontwikkeld. De lijst bevat vragen over spraak- en taalontwikkeling, motorische ontwikkeling, werkhouding en signalen in het kader van de meldcode en signalen van (verborgen) armoede. De leerkrachten zijn getraind om deze gesprekken te voeren. Met een algemene vraag als “lukt het u om uw kind te helpen met school?” kom je soms al veel te weten. Als een leerkracht naar aanleiding van dit gesprek zorgen heeft, bespreekt diegene dit met de intern begeleider.

“Onderwijs is de logische vindplaats, maar niet altijd de logische plek op het op te pakken”

Tom Snelting

Voorbeeld

Voorbeelden uit de signalenlijst, de signalen van mogelijk (verborgen) armoede:

Onderwerp	Mogelijke signalen
Persoonlijke verzorging	Altijd dezelfde kleding dragen, geen sportkleding, slechte persoonlijke verzorging.
Somatische klachten	Chronisch ziek, groeiachterstand, slecht gebit, overgewicht, hoofdpijn, slechte nachtrust of vermoeid of zorgen om gezondheid.
Woon- en leefomstandigheden	Geen computer of internet, geen ontbijt, nooit op vakantie of uitjes, ouders zonder werk, geen lidmaatschap clubs of verenigingen.
Gedrag van kind	Gedragsproblemen, geen vriendjes mee naar huis, gepest worden of zelf pesten, ongeoorloofd verzuim, ouders zijn hulp- en zorgmijndend.

Voorbeeld

Familieservicepunt op de Lukasschool - een integrale aanpak

De Lukasschool heeft sinds mei 2021 een Familieservicepunt in een gebouw direct naast de school. Het kernteam hiervan bestaat uit de projectleider Familieschool, de ouder- en kindadviseur, een medewerker Buurteam Amsterdam, de IB-er en een medewerker van de voorschool. Het kernteam geeft het Familieservicepunt de opdracht om van de school een laagdrempelige vindplaats voor ondersteuning te maken.

Ondersteuning van de Hogeschool van Amsterdam bij de opzet van armoede aanpak

De Hogeschool van Amsterdam (HvA) heeft sinds 2020 vier Amsterdamse Familie Scholen begeleid bij het ontwikkelen van een armoede-aanpak op school. Tijdens een aantal bijeenkomsten met het schoolbestuur, personeel en ouders is per school gekeken naar wat de wensen en de mogelijkheden zijn.

De hoofdvragen van het HvA onderzoek zijn:

- Welke impact wil je bereiken: draagt de aanpak uiteindelijk bij aan het beoogde doel, de verandering op lange termijn?
- Via welke veranderingen of verbeteringen wil je die impact bereiken?

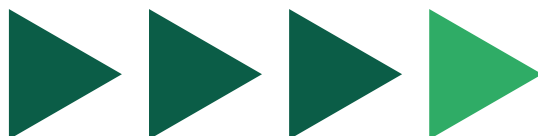
Op basis van deze bijeenkomsten heeft elke school een eigen aanbod ontwikkeld. Op één school is een Familieservicepunt opgericht. Andere scholen hebben gekozen om te werken met informatiebijeenkomsten voor ouders en/of een ouderkamer. Daarnaast is gekeken naar het verlichten van de financiële lasten voor ouders bijvoorbeeld door het stopzetten van de vrijwillige ouderbijdrage voor het schoolreisje en/of naschoolse activiteiten.

“De school is de vindplaats. Dit vraagt van het schoolteam om te letten op signalen van mogelijke hulpvragen van ouders en om de ouders vervolgens mee te nemen naar het Familieservicepunt. Van de ouder- en kindadviseur en de medewerker van het Buurteam Amsterdam vraagt dit om signalen van de school op te pakken, proactief ouders te benaderen, verder te kijken dan de (oorspronkelijke) hulpvraag en ouders te verbinden aan de activiteiten van de school.

Vervolgens is het de bedoeling om gezinnen vast te houden tot zij zelfstandig hun weg weten te vinden naar de hulpverlening en initiatieven in de wijk. Van alle partners vraagt de samenwerking dezelfde ambitie: elk kind de stevige basis geven die het nodig heeft.

Veel van de ouders die naar het Familieservicepunt komen voor een gesprek met een medewerker van het Buurteam Amsterdam, zijn niet eerder bij het Buurteam in de wijk geweest.”

Sebastiaan van Huet

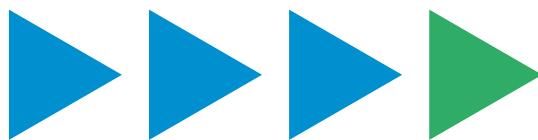

De HvA onderzoekt nu wat het effect is van deze aanpak op de scholen. De onderzoekers voeren gesprekken met betrokkenen vanuit de school, het Familieservicepunt en de ouders. Eind 2023 komen de resultaten. Andere scholen kunnen deze resultaten meenemen bij de ontwikkeling van een armoedeaanpak op hun eigen school.

Eind 2023 kan een selectie van de nieuwe lichten Amsterdamse Familie Scholen meedoen met het (actie)onderzoek van de HvA. Net als de vorige periode is het onderzoek gericht op het ontwikkelen van een armoedeaanpak op school.

Brede zorgstructuur

De Amsterdamse Familie Scholen hebben samen met verschillende partnerorganisaties een brede zorgstructuur opgezet. Kinderen en gezinnen met zorgen worden snel en effectief ondersteund. Met welke partners de school samenwerkt, verschilt per school. Er wordt per kind, per gezin bekeken wat nodig is. Denk aan inzet van jeugdhulpverleners, remedial teachers, gedragsspecialisten, logopedisten, taal- en rekenspecialisten, oefentherapeuten en fysiotherapeuten.

Tool

Wat maakt een (ondersteunings)aanbod voor ouders op school tot een succes?

- **Werk vanuit vertrouwen.** Vaak is een vertrouwensband nodig om achter de echte vraag van ouders te komen.
- **Houd het laagdrempelig en toegankelijk voor ouders.** Duidelijke flyer, posters in de school.
- **Steek het klein en positief in.** Benadruk dat ouders terecht kunnen voor alle vragen over papierwerk, geld en opvoeding.
- **Vaste medewerkers/bekende gezichten.** Belangrijk voor ouders en voor partners.
- **Begin bij de grootste stress-gever.** Als dat is opgelost, krijgen ouders zelf weer de controle/ regie. Daarnaast werk je zo aan de relatie waarmee je verder in gesprek kunt.
- **De medewerkers zijn zichtbaar voor ouders en team.** Ze zijn aanwezig op het schoolplein, in de teamkamer en bij ouderavonden. Daarnaast zijn zij op een vaste tijd en plek wekelijks aanwezig.
- **De medewerkers zijn onderdeel van het team, werken samen en weten elkaar te vinden.** Zij nemen de zorg van teamleden over.
- **Ondersteun gezinnen en blijf een aanspreekpunt.** Totdat zij zelfstandig hun weg naar (hulp) organisaties in de wijk weten te vinden.

Integreer het aanbod in de werkwijze van de school. De problematiek is vaak niet eenduidig, maar werkt door op verschillende terreinen.

Jodi Mak
onderzoeker Lectoraat Armoede
Interventies (HvA)

Rosanna Schoorl
onderzoeker Lectoraat Armoede Interventies,
Hogeschool van Amsterdam

“Bij geldzorgen komt vaak schaamte kijken. Het is heel belangrijk dat hulpverlening zich hier bewust van is en hier op de juiste wijze mee om gaat.”

Jodi Mak

Malika Mouch
projectleider Al Wafa (El Anaf)

“Hoe kun je als leerkracht het eigen kunnen van leerlingen versterken? Dan moet je ook geloven in je eigen kunnen. Dan moet je ook als team in elkaars kunnen geloven. Dat is mooi om met het team te bereiken. Dan ben je als collectief sterk.”

Hoofdstuk 3

Wat biedt de Amsterdamse Familie School het team?

De Amsterdamse Familie School versterkt het onderwijs en ontzorgt het team. In dit hoofdstuk lees je hoe de Amsterdamse Familie School niet alleen de kinderen, maar ook de leerkrachten, de pedagogisch medewerkers en de school als werkgever kansen biedt.

Professionals maken het verschil

De beste manier om de kansen van kinderen te vergroten is door ze goed onderwijs te bieden. Goed onderwijs is mogelijk wanneer leerkrachten en pedagogisch medewerkers de kinderen echt zien: door aandacht te hebben voor wie ze zijn, wat ze in hun mars hebben en in welke omgeving ze opgroeien.

Investeren in het team

Naast het bieden van goed onderwijs vraagt het werken op een familieschool alertheid, een proactieve houding en professionaliteit. Het is dan ook belangrijk om te investeren in kennis en vaardigheden van de medewerkers. Bijvoorbeeld op het gebied van:

- Professionele cultuur (reflecteren op het aanbod, verder kijken dan de grenzen van de school, onderzoekende houding).
- Het vormgeven van cultuursensitief onderwijs.
- Pedagogisch handelen, het geven van effectieve instructies, klassenmanagement (differentiëren), hebben van hoge verwachtingen en groepsdynamica.
- Omgaan met gedragsproblemen.
- Afstemmen van onderwijs en begeleiding op kinderen in complexe thuissituaties.

“Leerkrachten voelen zich ondersteund. Zij signaleren, verwijzen en laten los. Ze blijven niet met het probleem zitten.”

Jodi Mak

- Impact van armoede en veerkracht van kinderen.
- Effectief en gelijkwaardig communiceren met ouders en leerlingen.
- Signaleren van zorgen.

Tip: de kracht van hoge verwachtingen

Ben jezelf bewust van de impact van je eigen (expliciete en impliciete) verwachtingen over kinderen. Hoge verwachtingen spelen een cruciale rol bij goed onderwijs en gelijke kansen.

Signaleren, doorverwijzen, loslaten

De leerkrachten en pedagogisch medewerkers zien de kinderen elke dag en zijn dan ook belangrijk bij het (vroeg) signaleren van vragen en/of zorgen. Hierbij kan het gaan over signalen van armoede (geen gymspullen of lunch), een lastige sociaal-emotionele ontwikkeling en/of signalen die met de thuissituatie te maken hebben (waaronder bijvoorbeeld gebrek aan concentratie of faalangst). De Amsterdamse Familie School zorgt ervoor dat leerkrachten genoeg tijd hebben om te doen wat zij het liefst doen en het best kunnen: lesgeven en hun leerlingen écht zien. Het doel is om de zorgstructuur binnen de school zo te organiseren dat leerkrachten snel kunnen doorverwijzen als zij signalen opvangen. Zij kunnen vervolgens loslaten in het vertrouwen dat collega's van de familieschool ermee aan de slag gaan.

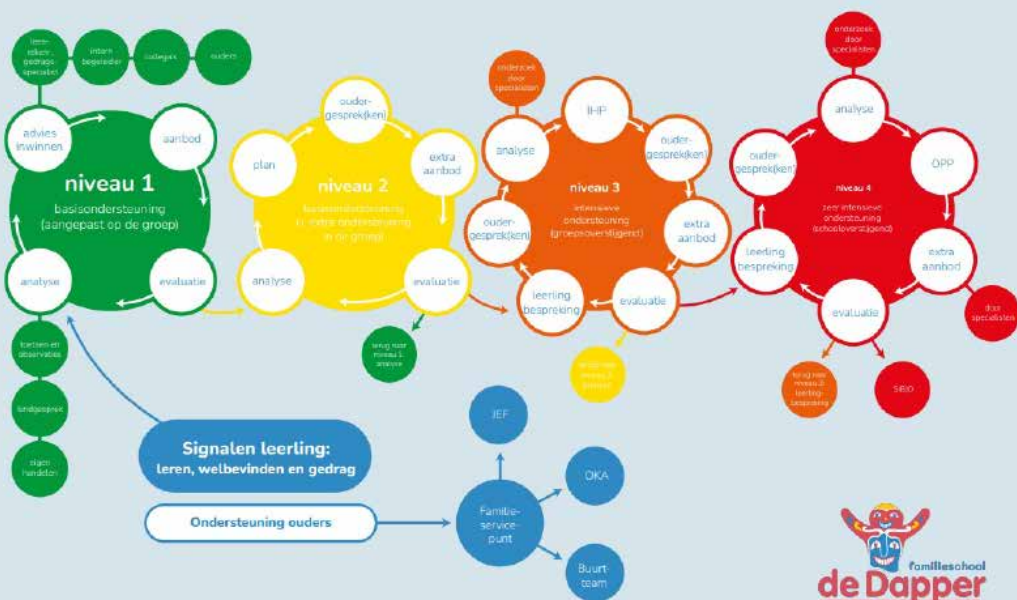
Tip: duidelijkheid over visie en aanbod

Het is belangrijk dat alle professionals in en rond de school goed op de hoogte zijn van de visie van de familieschool, de gedeelde focus en het beschikbare (zorg)aanbod. Om duidelijk te hebben wie wat doet en op welke manier ondersteuning wordt ingezet, is het aan te raden om de zorgstructuur helder in kaart te brengen.

Amsterdamse Familie School als aantrekkelijke werkgever

Het lerarentekort zorgt voor steeds meer druk op de organisatie van de school. Voor schoolleiders is het een opgave om genoeg leerkrachten te vinden en te behouden: hoe maak je het voor de mensen zo aantrekkelijk mogelijk om op jouw school te werken? Ervaringen met de huidige familiescholen laten zien dat een familieschool een aantrekkelijke werkplek is. Met elkaar werkt het team aan de doelen van de familieschool, hierdoor kan het team uitgroeien tot een hechte, gedreven en deskundige eenheid. Daarbij is er volop aandacht voor de ontwikkeling van teamleden en is er veel extra expertise in en rond de school aanwezig. Ook de vele activiteiten voor kinderen en ouders binnen de school maken de school tot een inspirerende werkomgeving.

ZORGRUTEKAART

“Wat is onze cirkel van invloed en hoeveel kunnen we daarin betekenen? Daar gaan wij ver in. Het team wil voor elke leerling het verschil maken.”

Malika Mouch

Rosien Schipper
projectleider Lukasschool (ASKO) en
projectleider De Dapper (Staij)

“De Amsterdamse Familie School bestaat niet zonder externe partijen. **It takes a village to raise a child.** Al die partijen hebben een eigen visie en aanpak. De projectleider bewaakt dat de visie van de familieschool leidend blijft en neemt die partijen hierin mee. Het is heel belangrijk om dat te blijven borgen.”

Hoofdstuk 4

De projectleider maakt het mogelijk!

De Amsterdamse Familie School kent een breder aanbod dan de reguliere basisscholen. Het aanvullende aanbod komt tot zijn recht door het in de totale werkwijze van de school te integreren. De organisatie hiervan kost tijd, (denk)ruimte en energie. In dit hoofdstuk lees je waarom je deze rol niet zomaar naast een bestaande baan kunt oppakken.

Met het aanstellen van een projectleider Familieschool wordt een gefundeerde organisatie gevormd, die het brede (ondersteunings)aanbod voor kinderen, ouders en gezin doeltreffend inzet.

De spin in het web

De projectleider Familieschool coördineert het aanvullende aanbod dat bijdraagt aan een optimale ontwikkeling van kind en het gezin. Als spin in het web heeft de projectleider een compleet beeld van alle onderdelen van de familieschool en zorgt voor verbinding tussen het beleid van de school, het aanbod voor kinderen en hun ouders, en de samenwerking met ouders. Per onderdeel ontwikkelt de projectleider een plan en monitort de

uitvoering. Daarnaast is de projectleider een inhoudelijke en strategische sparringpartner van de schoolleider.

Ervaren familieschool projectleiders Malika Mouch (projectleider Al Wafa) en Rosien Schipper (Lukasschool, ASKO en Dapperschool, Staij) hebben gedeeld wat volgens hen de belangrijkste taken zijn van de projectleider op een Amsterdamse Familie School:

- 1. Ontwikkelen van een duidelijke visie samen met de schoolleider.** Het vertrekpunt hierbij is de ontwikkeling van de school en de kaders van het schoolbestuur.
- 2. Creëren van draagvlak bij team, ouders en partners.** Het team en de partners meenemen in de visie en de doelen van de Amsterdamse Familie School. Dit betekent vooral heel veel gesprekken voeren mét mensen (niet over) op de verschillende niveaus.

De projectleider volgt de ontwikkelingen in de school, de wijk en de stad.

“Door de inzet van een projectleider kan de schoolleider zich richten op de integrale schoolontwikkeling en de kwaliteit van het onderwijs. Kwalitatief goed onderwijs is een voorwaarde voor het werken aan kansengelijkheid.”

Rosien Schipper

 Tip:
wat breng je als nieuwe collega projectleider mee?

Als projectleider van een Amsterdamse Familie School is het belangrijk dat je:

1. Overzicht hebt en verbinding zoekt binnen het aanbod van de familieschool: neem alle partijen in deze visie mee en stuur hierop. Dit vraagt om het systematisch evalueren van het aanbod met het team én met de partners: past het aanbod nog bij de visie van de school? Bereiken wij de kinderen en ouders die dit het hardst nodig hebben?
2. Verantwoordelijk bent voor het concept en de betrokkenen kunt inspireren: waarom doen we dit? En wat betekent dit voor elke partij?
3. Schakelt tussen strategisch en praktisch niveau: dat wat je hoort in de praktijk vertaalt je naar beleid. Dit werk je uit naar een praktische aanpak en communicatie.

3. Verbinden van de verschillende onderdelen, zodat deze elkaar versterken.

Als de taaldocent aanwezig is bij inspiratieochtenden voor ouders, verhoogt dit de opkomst bij de taalcursus. Als ouders vervolgens tijdens de taalcursus de oudergesprekken voorbereiden, kunnen de leerkrachten direct met de ouders in gesprek gaan over het kind.

De projectleider volgt de ontwikkelingen in de school, de wijk en de stad om goed te kunnen inspelen op wat er nodig is voor de doelgroep van de school. Soms vraagt dit om een accentverschuiving in het aanbod.

Voorbeeld

Voorbeeld voor in een wervingstekst

De projectleider Familieschool weet wat werkt bij het stimuleren van kansengelijkheid. Diegene ziet de risico's en kansen voor de school, kent de populatie van de school en weet hierop in te spelen. Diegene kent het (sociale) netwerk van de school, de mogelijkheden, regels en voorzieningen in de wijk, zowel binnen de gemeente als landelijk. De projectleider Familieschool is van nature een verbinder, is sociaal vaardig en weet mensen enthousiast te maken voor de familieschool en de rol die zij daarbinnen kunnen spelen.

Hoofdstuk 5

Tot slot

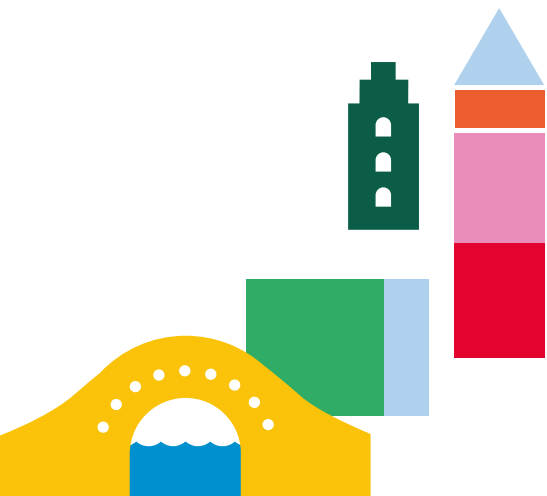
In de afgelopen vier jaar is er door veel mensen met grote toewijding gewerkt aan de Amsterdamse Familie School. In dit hoofdstuk zetten we de belangrijkste bevindingen op een rij en kijken we vooruit naar de volgende vier jaar.

De belangrijkste conclusies

De Gemeente Amsterdam organiseerde kennisbijeenkomsten voor en door directeurs en projectleiders van de Amsterdamse Familie Scholen. Tijdens de bijeenkomst in juni 2023 was de vraag wat volgens hen belangrijk is voor de ontwikkeling van de Amsterdamse Familie School. Dit werd genoemd:

- Duidelijke eenduidige visie met heldere doelen voor het team, ouders, kinderen en partners.
- Proactieve projectleider Familieschool voor het opzetten en uitwerken van die visie. Dit vraagt om ondersteuning en commitment van het bestuur, schoolleider én ouders.
- Samenwerking met ouders en partners: gesprekken voeren, betrekken bij de plannen, laten meedenken over en meenemen in het proces.
- Het kiezen van partners die passen bij de doelen van de familieschool.
- Bekende gezichten en korte lijnen in en rond de school.
- Kennis van de doelgroep en problematiek binnen het team en bij samenwerkingspartners. Investeer in de mindset.
- Gezamenlijk uitdragen een familieschool school te zijn.
- Werken vanuit nieuwsgierigheid naar elkaar en het omarmen van diversiteit.

“De Amsterdamse Familie School heeft ons een naam gegeven. We zijn een aantrekkelijke werkgever geworden. Het is voor leerkrachten een interessante school om te gaan werken.”

Malika Mouch

Wat is de volgende stap voor de huidige Amsterdamse Familie Scholen?

De Amsterdamse Familie Scholen benutten de komende vier jaar om:

- De werkwijze en het aanbod te evalueren, waar nodig aan te passen en het beleid te borgen.
- De samenwerking met de buurt verder uit te breiden. Naast school en thuis is ook de derde leefwereld van kinderen, de buurt, echt betrokken bij hun ontwikkeling. Hierbij noemen sommige scholen ook de samenwerking met andere scholen in de buurt als aandachtspunt.

Ondersteuning voor de nieuwe Amsterdamse Familie Scholen

Voor het opstellen van een concreet plan van aanpak voor de ontwikkeling van de Amsterdamse Familie School zet de gemeente een team met ervaren deskundigen in. Zij helpen de schoolleiders en projectleiders met de ontwikkeling van de Amsterdamse Familie School. Ook monitort, analyseert en evalueert dit team de ontwikkelingen op de verschillende scholen. Zij verzamelen en verspreiden de verkregen kennis van alle scholen richting de andere familiescholen. Zo hoeven we niet steeds opnieuw het wiel uit te vinden en zorgen we ervoor dat de kwaliteit van de Amsterdamse Familie School wordt gewaarborgd en verhoogd.

Samen het verschil maken

Scholen, voorscholen, kinderopvang, consultatiebureau, jeugdgezondheidszorg, sportverenigingen, muziekscholen, culturele partners, musea, bibliotheek, Buurteam Amsterdam, Ouder- en Kindteam, kinderboerderij, wijk- en buurthuizen, speeltuinen ...

**In Amsterdam
is veel mogelijk.
Laat je inspireren
en doe mee!**

Meer inspiratie

- **HUMAN: Documentaireserie 'Klassen'**

- **NPO Kennis, 'Waarom is er kansenongelijkheid in het onderwijs?'**

- **Website Nederlandse Jeugd Instituut**

- **Rapport Sociaal Economische Raad, 'Gevolgen van kansenongelijkheid in Nederland'**

- **Nieuwjaarstoespraak Burgemeester Halsema, januari 2023**

- **Milio van de Kamp, "Misschien moet je iets lager mikken"**

- **Jesse & Bart Laport, 'Kansenongelijkheid in het basisonderwijs' - een gedicht**

- **Ministerie van OC&W, Quickscan Gelijke Kansen Alliantie, 'School en omgeving: Het verrijken van schooldagen'**

- **Het Kinderopvangfonds, 'Rijke schooldag in perspectief'**

- **Mastertalk, Interview met Peter de Vries over ouderbetrokkenheid**

- **Podcast 'Onderwijskansen' over ouderbetrokkenheid**

zonova

Zo leren we samen verder

innOORD

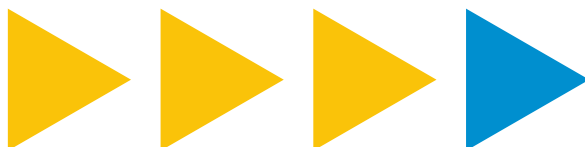
 ASKO SCHOLEN
familieschool

AMOS
O N D E R W I J S

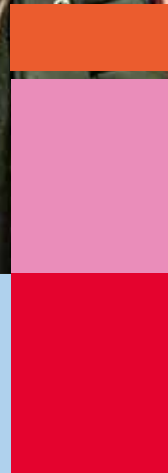
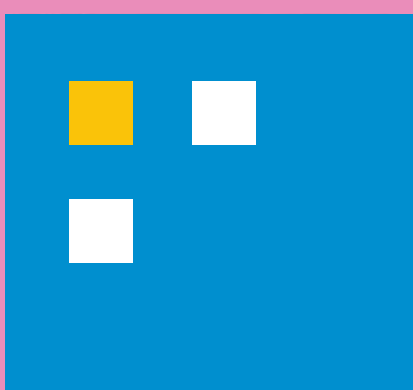
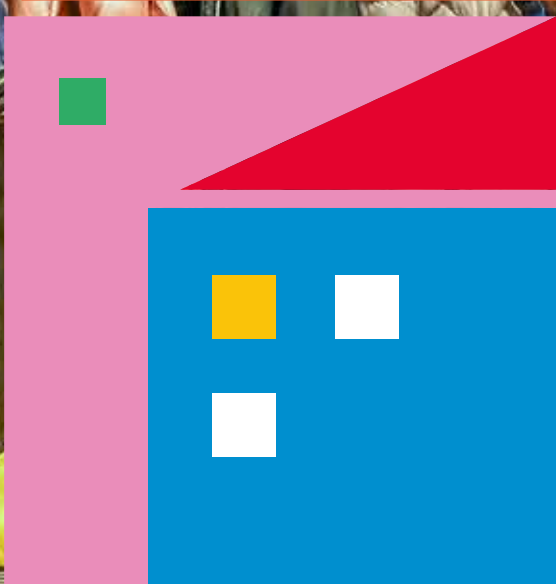
Staij

× **Gemeente**
× **Amsterdam**

el amal
Basisonderwijs op islamitische grondslag

Amsterdamse Familie School

amsterdam.nl/familieschool